

Valse Nederlandse Poko's

(door Jan L. Verhoeven; uit Perfinpost nr. 86, september 2008)

(Samenvatting van een inleiding voor leden van de PCN)

Het verzamelen van Poko's begon al in 1928 n.a.v. een artikel van Bölian in de Philatelist ¹⁾ (zie afbeelding 1).

8e JAARGANG, No. 9. 13 SEPTEMBER 1928. No. 33

DE PHILATELIST

GEILLUSTREERD MAANDBLAD
VOOR POSTZEGELVERZAMELAARS EN -HANDELAREN
BEKROOND TE AMSTERDAM 1927: VERGULD ZILVEREN MEDAILLE

Hoofredacteur: P. C. KORTEWEG ————— Redacteur-Administrateur: K. A. HEIJMANS Jr.

Redacteuren en Vaste Medewerkers:
J. H. BEER VAN DINGSTEE, A. M. BENDERS, DR. G. W. W. BÖLIAN, MR. G. A. BONTEKOE,
JACOB H. BRINKMAN, J. H. BROEKMAN, L. DIETVORS, P. GORDON, H. LAMPE FZN.,
C. VAN DER LEQ, ERNST MARRÉ, J. E. VAN DER MEULEN, K. F. MULDER, MR. J. H. VAN
PEURSEM, LEON DE RAAY, J. I. SALOMONS, FERNAND SERRANE, DR. J. A. H. VERZIJL.
J. VLEUGEL, PIERRE VOS, A. VAN DER WIEL en H. ZWIJNENBURG.

OFFICIEEL ORGAAN VAN 11 PHILATELISTENVEREENIGINGEN
ABONNEMENT per jaar f 2.50 - LUXE EDITIE f 5.-
Administratie-adres: DE PHILATELIST - Postbus 897 - ROTTERDAM - Postrekening 74007
Aangesloten bij de Fédération Internationale de la Presse Philatélique.

Vertegenwoordigers:
voor NED.-INDIE: L. Dietvors, Lemapoetro 23, Soerabaia en G. A. Ritter, Medan; voor CURA-
CAO J. E. v. d. Meulen, Postbus 113, Curacao; v. SURINAME: J. I. Salomons, Paramaribo.

ROLTANDING en FIRMAPERFORATIE
Perforatie zonder waardevermindering.
„ECHT“ GEBRUIKTE AUTOMAATZEGELS
VORMEN EEN INTERESSANT GEBIED VOOR
DEN SPECIAALVERZAMELAAR!
door Dr. G. W. W. BÖLIAN

Afb. 1 De Philatelist 13 september 1928

Ik verzamel dat materiaal ook al heel lang, meer dan 30 jaar. En heb daarmee ook met tentoonstellingen meegedaan.

Bij een van die tentoonstellingen, het was ongeveer in 1990, kreeg ik een zeer hoge onderscheiding. Maar er was nog een andere inzender met hetzelfde onderwerp en die kreeg dat ook. En dat was helemaal niet terecht, want er zaten zeker ongeveer 30 valse Poko's in zijn tentoonstellingscollectie. Dat had de jury niet gezien.

Wat te doen? Zou ik het tegen de jury vertellen? Maar bij een competitie leek me dat niet zo geslaagd. Bovendien laten sommige juryleden door hun optreden duidelijk merken dat ze thuis ook niet zoveel te vertellen hebben.

Er zijn ook goede juryleden hoor, maar de beoordelingen werden in dit geval ook gegeven door iemand waar ik wel eens eerder een aanvaring mee had gehad. Daarnaast zou de jury zich bij bijzondere onderwerpen moeten laten adviseren door deskundigen. Dan kunnen dit soort zaken worden voorkomen.

Ik heb het ook niet verteld aan de andere inzender, die ik goed kende. Volgens mij was hij niet handig of intelligent genoeg om deze valse Poko's te maken. Misschien was hij zelf wel slachtoffer van iemand die ze aan hem leverde.

Het was wel nodig om 'op mijn tong te bijten' toen hij op een kijkdag bij postzegelveiling Rijnmond aan me vroeg of een Poko DB niet vals zou zijn omdat de letter B lager stond dan de D. Maar dat is juist een kenmerk van echtheid.

Jaren later overleed de andere inzender en werd zijn verzameling geveild bij Wiggers de Vries²⁾. En zo als veilinghouders meestal doen halen ze de krenten uit de pap en maken daarvan foto's. In dit geval dus ook van de valse. De rest van de inlevering wordt dan als verzameling aangeboden. Dus Gerard Garritsen gebeld met de vraag waar hij nu mee bezig was om valse Poko's te gaan veilen. Hij geloofde me eerst niet want het materiaal was afkomstig van een bekende verzamelaar, die veel succes had op tentoonstellingen.

Dus op naar Amstelveen om hem te overtuigen en dat lukte. We hebben toen samen alle valse Poko's weer teruggestopt in de hoofdverzameling en er een duidelijke V bij gezet voor vals. En deden dat ook bij andere zegels die daar nog in zaten. Zo werd die verzameling aangeboden. Toch maar weer een bewijs van mijn mening en ervaring dat Wiggers de Vries de eerlijkste veiling van Nederland is.

Vervolgens werden onze leden gewaarschuwd voor deze verzameling. Ik kon hem kopen voor ongeveer 4000 gulden. Dat was niet duur, want er zat ook veel goed materiaal in. Het was mijn bedoeling om met deze aankoop de valse Poko's niet verder te verspreiden.

Hierbij worden nu 131 valse Poko's getoond³⁾ afkomstig uit deze verzameling en 4 stuks van een ander en 3 stuks van mezelf verkregen uit partijtjes op vellingen. Er is ook een zegel bij die nog onlangs werd ingeleverd voor de onze veiling.

Als ze echt zouden zijn zijn zij enkele Poko's daarvan meer dan 100 euro waard zijn.

Er zullen er nog wel meer opduiken, want er zijn me nog 2 á 3 verzamelingen bekend waarin ze voorkomen.

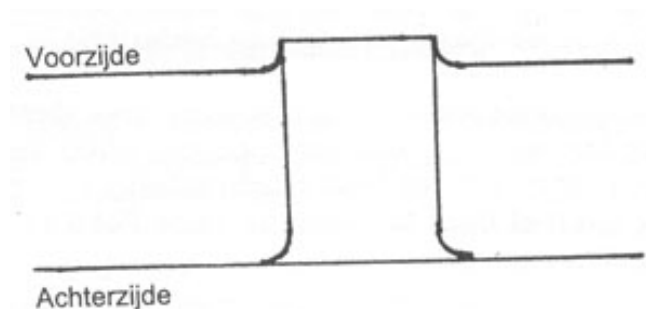
Deze vervalsingen zijn zeer gevaarlijk. Ze zijn nu 2 uur tentoongesteld en ik heb erbij gezegd bekijk ze maar goed: "Het zijn heel bijzondere". Niemand van de aanwezige, toch deskundige verzamelaars herkende ze als valse Poko's.

De titel van dat verhaal was dan ook "Een speciaal aspect van de Poko's"

Maar nu de bewijzen. Elke vervalser laat zijn "handtekening" achter op zijn product. Zo ook hier.

De vervalser heeft de perfin gaatje voor gaatje met een holpijpje ingeslagen. Hij deed dat vanaf de achterzijde, met een echte Poko als mal.

Hij deed dat op een zachte ondergrond zonder onderstempel. Daardoor hebben deze valse Poko's opstaande randjes van de gaatjes op de beeldzijde van de zegels en afgeronde gaatjes aan de achterzijde. Deze zijn zelfs met het blote oog duidelijk te zien (zie afbeelding 2).

Afb. 2 Perforeren vanaf de achterzijde.

Toch heeft hij wel met enige kennis van zaken gewerkt. Hij gebruikte meestal zegels met het juiste stempel of onduidelijk stempel. En sneed of knipte de korte zijden van de zegels meestal recht af zoals het snijmes in de Pokomachine.

Waarschijnlijk werkte hij van de achterzijde om niet te worden afgeleid door de afbeelding of het stempel, zodat hij gaatjes zou vergeten.

In 1993 heb ik samen met mijn helaas veel te vroeg overleden postzegelvriend Ruud Hammink meer dan een uur mogen spelen met de Pokomachine in het Postmuseum. We wilden de werking hiervan echt doorgronden.

Een ding werd daarbij heel duidelijk. Een Pokomachine kan niet vanaf de achterzijde van een zegel perforeren. We hebben het nu over de grootste fout die deze vervalser maakte, waarschijnlijk door gebrek aan kennis.

Een plaatje van perforeren vanaf de achterzijde, waarbij de gaatjes niet helemaal door en door zijn geprikt (zie afbeelding 3).

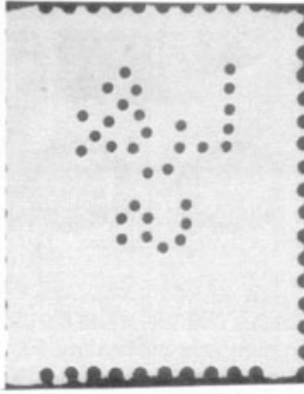

Afb. 3 Links scherpe randjes, rechts afgeronde randjes van de gaatjes.

Er was één zegel bij met verkeerd geprikt gaatjes (zie afbeelding 4). Hij maakte ook wel eens een foutje door een gaatje vergeten te maken (zie afbeelding 5).

Afb. 4 Verkeerd geprikt gaatjes.

Afb. 5 Het onderste gaatje van de o Co is vergeten.

En dan is er nog een ander probleem en dat is van een hogere orde. Poko machines zijn mechanische producten. En die slijten bij veel gebruik. Dat is in veel gevallen herkenbaar bij de zegels. Het slijtageproces klopt bij deze werkmethode dan bijvoorbeeld niet. Poko's uit het begin van het gebruik zien er heel anders uit dan in latere jaren. Zowel het gaatjespatroon slijt en verandert, de randen van de gaatjes gaan er anders uitzien, als ook de afdruk van het afsnijmes, etc.

Daarbij werd wel eens een gaatje te veel geprikt. In het najaar van 1929 brak bij Pokomachine van de Twentsche Bank TBf de middelste pen onder van de letter E. Latere Poko's zijn allemaal zonder dat gaatje. Door het gebruik van een 'Poko-mal' van vóór die tijd maakte hij een gaatje te veel (zie afbeelding 6).

Afb. 6 Bij kindzegel van na december 1929 ontbreekt altijd E3.

Om dat allemaal vast te kunnen stellen moet je wel een paar Poko's gezien hebben. Wat een verhaal hè?

Confrontatie met valse Poko's was al eerder voorgekomen: in 1984 heb ik daarover al eens iets gepubliceerd in de Postzak (zie afbeelding 7) ⁴⁾. Vooraf was er contact met Drs A.M.A. van der Willigen, toenmalig hoofd van de Bondskeuringsdienst. Die maakte de legendarische opmerking: "Worden die dingen ook al vervalst"?

Nog een ander geval: in een veiling werd een stokboekje met 50 Poko's aangeboden en was er geen tijd om naar de kijkdag te gaan. Een vriendje van me heeft toen alle gegevens genoteerd. Er zouden 10 manco's in zitten.

Toen ik dat kavel voor veel te veel geld had gekocht was de conclusie dat deze 10 allemaal vals waren. Geperforeerd met een te kleine diameter (zie afbeelding 8). Eigenlijk had ik dat vooraf kunnen weten. 10 van de 50 als manco kan niet waar zijn. Zo ver was ik al.

De Postzak, september 1984, nr. 141

VALSE POKO-PERFORATIES GESIGNALEERD

Bij het verzamelen van Poko-perforaties blijkt al snel dat bepaalde perforaties veelvuldig voorkomen, terwijl andere bepaald schaars zijn. Uit contacten met medeverzamelaars blijkt dat men veelvuldig dezelfde dubbelen en manco's heeft. Een gevorderde Poko-verzamelaar is daarom zeer content bij het aanvullen van elke ontbrekende. Persoonlijk was ik dan ook aanvankelijk zeer tevreden met de enige tijd geleden gehouden postzegelveiling. Het betrof Poko-perforaties, waarvan ik er 10 aan mijn verzameling bestudering bleken ze echter alle 10 vals te zijn. Ook na valse exemplaren gesignaleerd, waarvan bij sommige vast dat ze vals zijn. Het zal dan wel onbekendheid zijn dat valse exemplaren in hun verzameling opnemen. Vervalsers maken soms onbegrijpelijke grote fouten. Gelukkig is dit ook hier gebeurd. Wat te denken van een perforatie die werd aangebracht door een postzegelplakker heen, of een dubbele perforatie in een zegel waarvan de een kopstaand aan de ander. Ook de afgebeelde perforatie CCB in spiegelbeeld kan onmogelijk door een Poko-machine zijn gemaakt.

Nog een ander aardig verhaal: Burton E. Bauder schreef in 1974 in zijn voortreffelijke boekje 'Poko issues of the Netherlands' dat de zwarte 60 cent vierzijdige roltanding met de "Poko SZ is recorded, but unknown now" ⁵⁾.

Jan Dekker sloeg daarop aan en plaatste een oproep in het Maandblad voor filatelie ⁶⁾ met een beloning voor opsporing van deze 'zwarte tulp'. Na drie jaar werd er een gevonden, maar het bleek niet Poko SZ, maar Poko IG te zijn.

Afb 8 Te kleine diameter van de gaatjes.

Bij de Zeeuwse postzegelveiling werd in 1990 ⁷⁾ een partij valse Poko's aangeboden waarbij de valse SZ in de 60 cent zwart vierzijdige roltanding (zie afbeelding 9).

Afb. 9 S in spiegelbeeld!????

Ik had bijna 400 km heen en terug naar Vlissingen gereden om dat vast te stellen. En de veilinghouder gezegd dat als hij ze toch zou veilen het niet goed zou aflopen met zijn zojuist begonnen veilingbedrijf. Hij heeft ze toch geveild, zonder een opmerking. Deze veiling bestaat niet meer ook i.v.m. het veilen van valse stempels op eerste-emissie-postzegels van Nederland.

Ook roltandingzegels met vel- of verzoekafstempeling komen voor, soms nog met onbeschadigde gom en zelf ingeprikte Poko's (zie afbeelding 10).

Afb. 10 Handmatig geperforeerd in zegels met verzoekafstempeling.

Verder veel geknoei met de tanden van de roltandingzegels. Waaronder de enige echte Poko die u hierbij ziet in een 3 gaats roltanding !?(zie afbeelding 11)

Afb. 11 3-gaats roltanding!!

Afb. 12 Cat. nr. 192 B is nooit op rol verstrekt geweest

In de Nederlandse pertincatalogus staan Poko's die ooit wel eens gemeld zijn, maar nog niet zijn teruggevonden, cursief genoteerd. Er blijken 18 valse Poko's tussen te staan (zie afbeelding 12)⁸⁾. In de volgende editie van de catalogus zullen deze worden verwijderd

Tenslotte, laat u zich niet afschrikken door dit verhaal. De getoonde valse Poko's zijn alle tot nu toe, gedurende een groot tijdsbestek, gevonden zaken. Het is beslist niet zo dat dit gebied 'vergeven' is met valse Poko's. Ik zou zelfs zeggen dat dit best wel meevalt. Maar hierbij bent u dan wel op de hoogte dat het voorkomt.

Noten:

- ¹⁾ De Philatelist no. 9 van 13 september 1928, bladzijde 197
- ²⁾ Postzegelverveiling Wiggers de Vries, 170e veiling, juni 2001
- ³⁾ Deze zijn tijdens de inleiding allemaal getoond, hier slechts voorbeelden
- ⁴⁾ De Postzak nr. 141 van september 1984 bladzijde 538
- ⁵⁾ Burton E. Bauder, Poko issues of The Netherlands, Revised Edition, bladzijde 23
- ⁶⁾ Jan Dekker, Beloning voor opsporing, Nederlands Maandblad voor Philatelie 1974, bladzijde 458 en december 1977, bladzijde 860
- ⁷⁾ Zeeuwse Postzegelverveiling, februari 1990, kavel 1714
- ⁸⁾ Jan L. Verhoeven, Catalogus van de Perfins van Nederland en OG (eerste editie)